

Nr 130.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående minskning av den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden; given Stockholms slott den 25 februari 1919.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva, att den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden hädanefter må av Kungl. Maj:t bestämmas till 500 exemplar, med rätt för Kungl. Maj:t att, i fall då nämnda betänkanden äro av större allmänt intresse, i erforderlig grad utöka upplagan.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25
februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för finansdepartementet statsrådet Thorsson anförde:

För Kungl. Maj:t får jag härefter anmäla uppkommen fråga angående minskning i den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden. Jag tillåter mig därvid till en början erinra om vad som i ämnet förekommit vid 1918 års lagtima riksdag.

1918 års lag-
tima riksdag.

I en vid nämnda riksdag inom första kammaren väckt och till dess vederbörande utskott hänvisad motion, nr 123, hemställdes, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande ändrat förfaringssätt be-

träffande utdelning till riksdagens ledamöter av statistiskt tryck, syftande bland annat till större sparsamhet, samt att vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

I motionens motivering framhölls önskvärdheten av ett annat förfaringssätt beträffande distributionen till riksdagens ledamöter i fråga om kommittébetänkanden, styrelseberättelser m.m., varigenom kostnaderna jämväl för nämnda tryck skulle kunna nedbringas. Då motionärens slutyrkande avsåg en utredning rörande sättet för utdelning allenast av statistiskt tryck, hade utskottet emellertid ansett sig icke kunna göra framställning rörande distributionen till riksdagens ledamöter av kommittébetänkanden m. m.

Utskottet hade dock med anledning av motionärens uttalande i motiveringen inhämtat yttrande från fullmäktige i riksgäldskontoret, genom vilkas försorg sistnämnda tryck utdelades till riksdagens ledamöter; och hade nämnda fullmäktige till utskottet överlämnat en vid utskottets utlåtande fogad, av riksgäldskontorets registrator i egenskap av vårdare av riksdagstrycket avgiven promemoria, vilken jag tillåter mig återgiva. I berörda promemoria anfördes följande:

»Beslut angående tryckning av kommittébetänkanden fattas av Kungl. Maj:t, som därvid bestämmer upplagens storlek. Avser betänkandet ett ämne, som sedermera skall underställas riksdagens prövning, förordnar Kungl. Maj:t i de allra flesta fall, att en särskild för riksdagen avsedd upplaga av betänkandet skall tryckas och avlämnas till riksgäldskontoret. Denna upplaga bestämmes alltid till 1,500 exemplar.

Sedan nämnda riksdagsupplaga överlämnats till riksgäldskontoret, förvaras densamma därstädes intill dess den fråga, som i betänkandet behandlats, genom kungl. proposition hänskjutes till riksdagens avgörande. Redan innan detta skett, pläga emellertid riksdagens ledamöter tid efter annan hos riksgäldskontoret rekvirera kommittébetänkanden i ämnen av större allmänt intresse. Såsom exempel på betänkanden, vilka på grund av sitt innehåll varit särskilt efterfrågade, kunna nämnas emigrationsutredningens betänkanden, bostadskommissionens utredningar och kommunalskattekommitténs betänkanden. Stundom kunna ända till ett hundratal exemplar av dylika mera begärliga betänkanden av intresserade riksdagsmän uttagas före den tidpunkt, då respektive frågor behandlas av riksdagen. Vad beträffar det stora flertalet av kommittébetänkanden är emellertid intresset för dem såväl bland riksdagens ledamöter som hos allmänheten jämförelsevis ringa.

Då kungl. proposition avlättes till riksdagen i en fråga, som förut varit föremål för kommittéutredning, utdelas även det av kommittén avgivna betänkandet till riksdagens ledamöter. Härtill åtgå 175 exemplar för första kammaren och 250 exemplar för andra kammaren. Enligt gammal praxis överlämnas dessutom 175 exemplar till riksdagens tryckeriexpedition för att genom densamma tillhållas de ämbetsverk och myndigheter, vilka i tryckeriexpeditionen låta avhämta riksdagstrycket allt efter som detta utkommer. Inalles kräver sagda utdelning ett antal av 600 exemplar.

De kommittébetänkanden, av vilka utdelning på nyss angivet sätt ägt rum under riksdagens lopp, bindas sedermera tillsammans med årets riksdagstryck och ingå i detta såsom avdelning 2 i andra samlingen av bihanget. Härför erfordras 700 exemplar, som utgör den nuvarande upplagan av det bundna riksdagstrycket. Sedermera återstår av ifrågavarande betänkanden ett antal av högst 200 exemplar, vilka kvarligga i riksgäldskontoret till framtida disposition.

Den utdelning av kommittébetänkanden, som för närvarande verkställes inom riksdagen, torde för de allra flesta riksdagsmännen vara av ringa eller intet värde. Såsom känt är, ökas det arbetsmaterial, som förelägges riksdagen till behandling, år för år i hög grad. Det kan ej rimligen begäras, att riksdagsmännen skola ägna sin tid åt genomläsandet av alla de kommittébetänkanden — vanligen omkring 25 st. — som under en riksdagsperiod utdelas. Detta torde ej heller i regel vara erforderligt, då betänkandena vanligen utförligt refereras i de kungl. propositioner, genom vilka kommittéernas förslag underställas riksdagens prövning.

Under sådana förhållanden torde utdelningen av kommittébetänkanden till *alla* riksdagens ledamöter såsom överflödig kunna inhiberas. Vederbörande utskott ävensom enskilda riksdagsmän böra emellertid, såsom hittills varit fallet, äga rätt att från riksgäldskontoret utbekomma betänkanden i erforderligt antal exemplar. Vad beträffar den hittillsvarande utdelningen till ämbetsverk och myndigheter, är den till riksgäldskontoret avlämnade upplagan ej avsedd för dem utan endast för riksdagen; och även denna utdelning torde utan olägenhet kunna borttagas samt ämbetsverken i stället hänvisas att från vederbörande statsdepartement rekvirera de kommittébetänkanden, de önska erhålla.

Givet är, att en betydande kostnadsbesparing skulle kunna vinnas, därest, på sätt ovan är ifrågasatt, utdelningen av kommittébetänkanden till alla riksdagsmän och till ämbetsverken bleve inställd. Riksdagsupplagan torde i sådant fall kunna minskas till 1,000 exemplar, dock med rätt för Kungl Maj:t att beträffande de betänkanden, som behandla ämnen av mera allmänt intresse, öka densamma med högst 200 exemplar eller sålunda intill 1,200 exemplar. Under förutsättning att upplagan bestämmes till 1,000 exemplar, skulle densamma komma att disponeras på ungefärligen följande sätt:

Till det utskott, som har att behandla betänkandet i fråga	50 ex.
Till enskilda riksdagsmän, efter rekvisition från riksgäldskontoret	50 »
Till bindning	700 »
Återstår till framtida disposition	200 »

Summa 1,000 ex.»

Såsom jag nyss antytt kunde på grund av formella hinder frågan om distributionen till riksdagens ledamöter av kommittébetänkanden m. m. icke bli föremål för beslut av 1918 års lagtima riksdag.

Emellertid har 1902 års löneregleringskommitté i en till mig ställd skrivelse den 8 november 1918 åter väckt berörda fråga i vad den angår kommitténs tryckta utlåtanden. Kommittén har nämligen i sin skrivelse — under erinran, hurusom i alla de fall, då exemplar av kommitténs tryckta betänkanden skolat reserveras för riksdagens räkning, vilket

dittills ägt rum beträffande 55 av de i serien av nämnda betänkanden ingående 57 utlåtanden, antalet för riksdagen avsedda exemplar av betänkande varit bestämt till 1,500 — anført, att det synts kommittén, att under numera inträdda förhållanden ett så stort antal exemplar näppeligen kunde åtminstone för en närmare framtid vara behöfligt, varför kommittén hemställt, att jag måtte meddela mig med fullmäktige i riksgäldskontoret i detta ämne.

I enlighet med kommitténs hemställan beredde jag genom remiss den 9 november 1918 nämnda fullmäktige tillfälle att yttra sig i ärendet; och hava fullmäktige i anledning härav i en till mig ställd skrivelse den 21 samma november, efter det fullmäktige i korthet redogjort för vad vid 1918 års lagtima riksdag i ämnet förekommit, anført i huvudsak följande:

»Då frågan om kommittétrycket genom lönerегleringskommitténs initiativ nu åter bragts å bane, vilja fullmäktige såsom sin mening uttala, att en reducering av den nuvarande, till 1,500 exemplar uppgående upplagan därav måste, särskilt ur kostnadssynpunkt, anses såsom synnerligen önskvärd. Som känt är, ökas år för år antalet av de olika frågor, som för förberedande behandling överlämnas till kommittéer eller sakkunnige, och i jämbredd därmed växer även antalet av de betänkanden, som årligen utdelas till riksdagen. Vid 1918 års lagtima riksdag utdelades t. ex. ej mindre än 37 st. betänkanden, avgivna av kommittéer eller liknande beredningar.

Ingen av riksdagens ledamöter lär kunna medhinna att taga kännedom om *alla* de betänkanden, som under en riksdagsperiod utdelas. Såsom i ovannämnda P. M. framhållits, är detta ej heller nödvändigt, då betänkandena vanligen utförligt refereras i de kungl. propositioner, genom vilka kommittéernas förslag underställas riksdagens prövning. Att under sådana förhållanden bibehålla den nuvarande utdelningen till alla riksdagens ledamöter torde ej vara erforderligt. Detsamma gäller även om utdelningen till ämbetsverk och myndigheter, vilka väl kunna vara intresserade av ett eller annat betänkande men ej gärna kunna hava gagn av att mottaga sådana, som ej beröra deras speciella arbetsområde.

Genom inställandet av utdelningen till riksdagen och till ämbetsverken borde en minskning av 500, möjligen 600 exemplar kunna ernås. Fullmäktige vilja emellertid ifrågasätta, huruvida man ej skulle kunna gå ännu ett steg längre i syfte att begränsa den tryckta upplagan av kommittébetänkanden. De betänkanden, som under riksdagens lopp utdelats, bindas sedermera tillsammans med övriga tryckta riksdagshandlingar och ingå som avdelning 2 i andra samlingen av bihanget till riksdagens protokoll. I 1918 års bihangstryck komma kommittébetänkandena att upptaga 14 särskilda band vart för sig omfattande 100 till 150 åttasidiga ark eller 800 till 1,200 sidor. Hela bihanget — med inberäkning av kommittébetänkandena — omfattade år 1917 55 bundna volymer och kommer att för 1918 års lagtima riksdag i bundet skick innehålla 65 volymer.

Med dessa siffror för ögonen torde det för en var, som har att sysselsätta sig med riksdagstrycket, framstå som ett önskemål att snarast möjligt söka åväga-

bringa en begränsning av de till riksdagsarbetet hörande handlingar, som årligen utkomma från trycket. Den avdelning därav, som — frånsett protokollsutdragen — med minsta olägenhet kan utgå, är utan gensägelse den, som innehåller kommittébetänkandena.

Om kommittébetänkandena uteslutas ur det bundna riksdagstrycket, böra emellertid i gengäld däremot åtgärder vidtagas för att desamma på annat sätt hållas lätt tillgängliga såväl för riksdagsmännen samt statens ämbets- och tjänstemän som för allmänheten. Detta torde lämpligast kunna ske genom riksgäldskontorets försorg. Riksdagens ledamöter äro redan nu berättigade att från riksgäldskontoret avgiftsfritt utbekomma de kommittébetänkanden, vilka de önska erhålla. Samma förmån torde även böra tillerkännas ämbetsverk och myndigheter ävensom enskilda statstjänstemän, i den mån de för sitt arbete behöva att erhålla tillgång till nämnda tryck. Visserligen är den upplaga, som avlämnas till riksgäldskontoret, närmast avsedd för riksdagens behov; och statens funktionärer borde rätteligen hänvisas att uttaga ifrågavarande tryckalster från vederbörande statsdepartement, som i regel innehar en särskild, för dess eget behov tryckt upplaga av varje till departementets verksamhetsområde hörande betänkande. Så länge emellertid statsdepartementenas lokalfråga ännu är olöst, äro de av dem förvarade kommittébetänkandena ganska svåråtkomliga, under det att däremot riksgäldskontorets samling därav — som f. n. omfattar något över 1,100 st. betänkanden — är väl ordnad, katalogiserad och lätt tillgänglig. Av varje betänkande, som överlämnas till riksgäldskontoret, erhåller riksdagens bibliotek omedelbart 5 exemplar. En liknande distribution torde lämpligen kunna av riksgäldskontoret verkställas till kungl. biblioteket, universitetsbiblioteken samt Stockholms och Göteborgs högskolas bibliotek; dock torde ett något mindre antal, såsom 2 eller 3 exemplar för vart och ett av dessa bibliotek, vara tillräckligt. Slutligen bör i detta sammanhang omförmälas, att de i riksgäldskontoret förvarade kommittébetänkandena genom Nordiska bokhandeln tillhandahållas allmänheten till ett pris av 2 öre per ark om 8 sidor.

Under förutsättning att de av fullmäktige här ovan framställda förslagen godkännas, synes, vad det stora flertalet kommittébetänkanden beträffar, riksdagsupplagan kunna bestämmas till 400 exemplar. I fråga om sådana betänkanden, som äro av stort allmänt intresse, och vilkas utdelning till alla riksdagens ledamöter på grund därav är önskvärd, bör denna upplaga kunna ökas med det antal, som för sådant ändamål åtgår, eller 400 exemplar. Avgörandet, huruvida en dylik tillökning skall äga rum, synes böra tillkomma Kungl. Maj:t.»

Departements-
chefen.

Enligt en av riksgäldskontoret benäget gjord utredning hava kostnaderna för tryckning, häftning och papper till de för riksdagen avsedda upplagorna av kommittétryck, vilka alltid uppgått till 1,500 exemplar, under nedannämnda år stigit till följande belopp, nämligen

för år 1916.....	30,731 kronor 25 öre	
» » 1917.....	50,337 » 73 » samt	
» » 1918.....	90,439 » 14 »	

Därest, såsom fullmäktige i riksgäldskontoret föreslagit, riksdagsupplagan av ifrågavarande tryck begränsats till allenast 400 exemplar, skulle kostnaderna därför i stället hava utgjort

för år 1916	8,195 kronor		
» » 1917	13,423	»	39 öre samt
» » 1918	24,117	»	10 »

Om man bortser från de extra kostnaderna för det mindre antal tilläggsupplagor å 400 exemplar, vilka under berörda år skulle hava utgått, därest riksgäldsfullmäktiges ovan återgivna förslag skulle hava tillämpats från och med år 1916, hade i ifrågavarande hänseende vunnits en *kostnadsbesparing* av

för år 1916	22,536 kronor	25 öre,	
» » 1917	36,914	»	34 » samt
» » 1918	66,322	»	4 »

Ur ekonomisk synpunkt är tydligen en minskning av riksdagsupplagan synnerligen önskelig.

Då, såsom riksgäldsfullmäktige framhållit, de allra flesta kommittébetänkanden i huvudsakliga delar pläga refereras i Kungl. Maj:ts propositioner till riksdagen, har riksgäldskontoret förutsatt, att kommittébetänkandena borde kunna uteslutas ur andra samlingen av bihanget till riksdagens protokoll; och skulle enbart genom en sådan åtgärd upplagorna i fråga kunna minskas med 700 exemplar. Någon allvarligare olägenhet torde icke föranledas av att denna begränsning vidtages beträffande den del av det bundna riksdagstrycket, som utdelas till riksdagens ledamöter. Däremot anser jag mig icke böra förorda, att denna uteslutning av kommittébetänkanden sker jämväl i det riksdagstryck, som är avsett att överlämnas till myndigheter och bibliotek. Minskningen skulle, därest denna min uppfattning godtages, begränsas till 400 exemplar. Denna begränsning synes kunna vidtagas redan vad innevarande års riksdagstryck angår. De sålunda återstående 300 exemplaren synas väl förslå att bestrida den utdelning till myndigheter och bibliotek, som kan ifrågakomma. Enligt från riksgäldskontoret inhämtade upplysningar utgjorde utdelningen av bundna exemplar av bihanget till 1917 års riksdags protokoll:

till riksdagens bibliotek	42 exemplar
» bibliotek, ämbetsverk m. m. i huvudstaden	111 »
» » » » landsorten ..	50 »
» kungl. biblioteket	5 »

Summa 208 exemplar.

Mot riksgäldsfullmäktiges förslag, att utdelning av kommittétrycket till riksdagens samtliga ledamöter icke vidare skulle utom i särskilda

undantagsfall äga rum, har jag för min del intet att erinra, då ju, såsom ock fullmäktige framhållit, de för en viss fråga särskilt intresserade riksdagsmännen kunna genom rekvisition från riksgäldskontoret med lätthet anskaffa det till det förevarande ämnet hörande kommittétryck. Den del av riksdagsupplagorna, varom nu är fråga, och som uppgår till 800 exemplar, skulle enligt riksgäldskontorets utredning utan olägenhet kunna minskas med hälften.

Efter min mening bör man emellertid kunna än ytterligare reducera upplagan. Därest, enligt förut återgivna P. M., 50 exemplar avsättas för vederbörande utskotts räkning och 50 exemplar för enskilda riksdagsmäns, skulle ej mindre än 300 exemplar komma att stå till framtida disposition. Beträffande kommittébetänkanden i allmänhet synes mig detta antal kunna utan olägenhet reduceras till 100 exemplar. I normala fall skulle alltså endast behöva ifrågakomma 200 exemplar. Jag förutsätter härvid givetvis, att utdelning till ämbetsverk icke skall ske av den för riksgäldskontoret avsedda upplagan utan att behovet av sådan utdelning tages i beräkning vid bestämmande av den för departementens eget behov tryckta upplagan. Detta utesluter givetvis ej den anordningen, att, i anledning av departementens lokalsvårigheter, deposition må ske i riksgäldskontoret jämväl av sistnämnda upplaga för utdelning genom riksgäldskontorets försorg.

Jag torde i detta sammanhang även få något beröra frågan om omfattningen av nu sist omförmälda del av kommittétrycket.

Enligt från departementen inhämtade uppgifter uppgå de för departementens eget behov avsedda upplagorna till i regel följande antal exemplar, nämligen

för justitiedepartementet	mellan 1,000 och 1,500 exemplar	
» utrikesdepartementet	» 1,000 » 1,500 »	
» lantförsvarsdepartementet	» 400 » 500 »	
» sjöförsvarsdepartementet	» 300 » 500 »	
» civildepartementet	» 500 » 1,500 »	
» finansdepartementet	» 300 » 500 »	
» ecklesiastikdepartementet	» 700 » 1,500 »	• samt
» jordbruksdepartementet	» 500 » 1,000 »	

Till förenämnda uppgifter torde följande upplysningar böra fogas. Variationen i siffrorna departementen emellan beror huvudsakligen dels på det antal exemplar, som kan vara erforderligt för respektive betänkandens utremitterande till vederbörande verk och myndigheter m. fl.,

dels ock på antalet av de under de skilda departementen lydande myndighet, till vilka utdelning av betänkandena i regel äger rum.

Ovan meddelade uppgifter avse, såsom förut nämnts, de gränser, inom vilka betänkandena i regel tryckas för departementens räkning.

Exempel finnas emellertid därpå, att dessa upplagor, dock endast i enstaka fall, understiga minimisiffrorna härövan men också, att de kunna, i vissa fall väsentligt, överskrida de meddelade maximitalen, beroende på om de respektive betänkandena äro av ett mycket ringa eller mycket stort allmänt intresse.

Någon begränsning torde jämväl kunna ske beträffande den för departementens eget behov avsedda delen av upplagan. Med anstalter i detta syfte synes emellertid lämpligen kunna anstå, intill dess riksdagen i ämnet uttalat sig.

Frånsett den sålunda möjliga besparingen i avseende å de för departementen avsedda upplagorna skulle alltså ett bifall till vad jag här förut ifrågasatt innebära en avsevärd reducering av kommittétrycket. Den normala riksdagsupplagan skulle nämligen kunna nedsättas till 500 exemplar eller i nära nog samma utsträckning som riksgäldskontoret föreslagit. Fördelningen av de reducerade upplagorna skulle enligt vad förut framhållits ske sålunda:

till vederbörande utskott	50 exemplar
» enskilda riksdagsmän	50 »
» framtida disposition	100 »
» bindning	300 »

Summa 500 exemplar.

Därest den nu av mig förordade ordningen kommer till stånd, torde det, på sätt riksgäldsfullmäktige framhållit, böra tillkomma Kungl. Maj:t att avgöra frågor om utökning av upplagan beträffande sådana betänkanden, vilka äro av ett större allmänt intresse och vilkas utdelning till riksdagens ledamöter på grund därav är önskvärd. Den sålunda utökade riksdagsupplagan torde icke behöva överskrida 900 ex.

Slutligen får jag framhålla önskvärdheten och lämpligheten av att riksgäldsfullmäktige tid efter annan tillhandahålla riksdagens ledamöter förteckningar över de i riksgäldskontoret förvarade kommittébetänkanden.

Då alltså såväl ekonomiska som andra praktiska synpunkter starkt tala för den förordade minskningen av de för riksdagen avsedda upplagorna av kommitté- och sakkunnigebetänkanden, får jag på grund härav och under återopande av vad jag förut anfört hemställa,

att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att den för riksdagen avsedda upplagan av kommitté- och sakkunnigebetänkanden hädanefter må av Kungl. Maj:t bestämmas till 500 exemplar, med rätt för Kungl. Maj:t att, i fall då nämnda betänkanden äro av större allmänt intresse, i erforderlig grad utöka upplagan.

Vad föredragande departementschefen hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, fann Hans Maj:t Konungen gott bifalla; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Herbert Wallin.